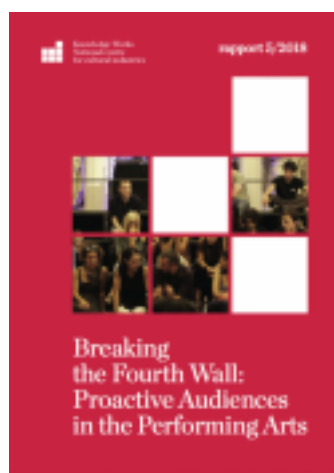

Del públic destinatari al públic amb capacitat de decisió

Publicat per [Interacció, projecte editorial del CERC](#) [1] el 11/07/2018 - 15:10 | Última modificació: 18/09/2026 - 09:35

La participació dels públics ocupa un lloc central en el discurs contemporani de les institucions culturals. Sota expressions com *desenvolupament d'audiències*, *empoderament*, *cocreació* o *participació activa*, però, conviuen pràctiques amb objectius i graus de poder molt diferents. *Breaking the Fourth Wall* examina aquestes diferències a partir del projecte europeu Be SpectACTive! i planteja una qüestió decisiva: què canvia realment quan una institució deixa d'adreçar-se als públics com a receptors i els reconeix alguna capacitat d'intervenir en la creació, la programació o la interpretació de les arts escèniques?

La participació cultural no és una novetat històrica. Lluís Bonet i Emmanuel Négrier recorden que la relació entre representació, públic i comunitat forma part de la història mateixa de les arts escèniques. El que distingeix el moment contemporani és la confluència de tres transformacions: les possibilitats d'interacció obertes per les tecnologies digitals, la crisi de legitimitat de les institucions culturals i el qüestionament dels resultats de les polítiques de democratització cultural.

El llibre, resultat del treball desenvolupat en el marc de [Be SpectACTive!](#) [2], combina aportacions acadèmiques, experiències professionals i debats celebrats a Barcelona el 2016. Els capítols s'organitzen al voltant de set qüestions: la relació entre qualitat artística i empoderament dels públics; els riscos de la participació per a la gestió; les residències creatives participatives; la intervenció ciutadana en la programació; les experiències de públics productors; els canvis organitzatius exigits pel desenvolupament d'audiències, i la capacitat d'aquestes pràctiques per arribar a persones amb capitals culturals diferents.

La seva aportació principal consisteix a mostrar que sota la paraula *participació* s'agrupen posicions molt desiguals. Assistir, expressar una opinió, finançar un projecte, seleccionar una obra, intervenir en una residència o cocrear un espectacle no impliquen la mateixa capacitat d'acció. Per interpretar aquesta diversitat, Bonet i Négrier distingeixen quatre paradigmes de política cultural. El paradigma de l'excel·lència reserva la definició del valor als experts i redueix el públic al seguiment de les seves propostes. La democratització cultural pretén ampliar l'accés, tot mantenint en mans professionals la definició de l'oferta. L'economia creativa concep principalment el públic com a consumidor i mesura la participació en termes quantitatius. La democràcia cultural, associada als drets culturals, reconeix la pluralitat de pràctiques i aspira a distribuir capacitat de decisió.

Aquests paradigmes no se substitueixen ordenadament. S'acumulen, es combinen i entren en conflicte dins de les mateixes institucions. Un projecte pot adoptar el llenguatge de la cocreació i continuar funcionant segons una jerarquia basada en l'excel·lència artística. També pot promoure la participació per augmentar el consum, legitimar una subvenció o renovar la imatge de l'organització sense modificar les relacions de poder que estructurin la programació.

La participació no es mesura només per la intensitat de l'activitat del públic, sinó per la capacitat efectiva que adquireix per intervenir en les decisions culturals.

Des d'aquesta perspectiva, "trencar la quarta paret" no significa únicament acostar intèrprets i espectadors durant la representació. Significa revisar qui defineix el valor artístic, qui selecciona les obres, quins coneixements són reconeguts i fins on les institucions estan disposades a compartir autoritat. La mediació deixa de ser una operació posterior destinada a explicar una programació ja decidida i passa a formar part del procés de relació, aprenentatge i negociació.

El llibre concedeix una atenció especial als canvis organitzatius que exigeix aquest desplaçament. La participació no pot quedar confinada en un projecte puntual ni assignada exclusivament als departaments de comunicació o educació. Requereix institucions poroses, capacitat d'escolta, lideratges distribuïts, temps per construir confiança i continuïtat en les relacions. Ben Walmsley proposa el concepte d'*enactive audiency* per descriure uns públics que no es limiten a rebre o reaccionar, sinó que produeixen significats i estableixen relacions actives amb artistes i organitzacions.

Aquesta transformació també té límits. Els processos participatius poden aprofundir la relació amb els públics habituals sense modificar-ne la composició social. Les persones disposades a seleccionar espectacles, participar en residències o assumir processos de cocreació solen tenir ja un capital cultural elevat. La intensificació de la participació i la diversificació dels públics són, per tant, objectius diferents. Confiar que la primera produirà automàticament la segona pot generar una nova elit de públics especialment actius.

La democratització exigeix actuar també sobre barreres territorials, econòmiques, educatives i simbòliques. El volum assenyala la necessitat de relacionar les polítiques culturals amb el transport, l'educació, els usos de l'espai públic i les xarxes socials dels barris. No n'hi ha prou d'obrir formalment una institució si determinats grups no hi reconeixen els seus llenguatges, no poden arribar-hi o no se senten autoritzats a ocupar-la.

El llibre conté una distinció especialment útil: aprofundir la relació amb els públics existents no equival a redistribuir les possibilitats de participació cultural. Aquesta advertència impedeix confondre qualsevol dispositiu interactiu amb un avenç democràtic i recorda que la participació no depèn només dels formats, sinó també de les condicions que determinen qui pot intervenir, en quins termes i amb quina capacitat d'incidència.

El volum mostra amb precisió que la participació cultural està condicionada pels contextos institucionals i per les relacions de poder que els travessen. Tanmateix, la seva perspectiva continua fortament vinculada a projectes europeus institucionalitzats i a persones que ja han acceptat entrar en relació amb teatres, festivals o equipaments culturals. Hi tenen menys presència les pràctiques que es desenvolupen al marge d'aquests circuits i aquelles persones que no es reconeixen com a públic. La pregunta que deixa oberta és, per això mateix, més rigorosa, que la del desenvolupament d'audiències: fins a quin punt una institució està disposada a transformar els seus criteris de legitimitat, els seus mecanismes de decisió i les seves formes de reconeixement, i no només els procediments amb què convida a participar?

Referència

Bonet, L., i Négrier, E. (Eds.). (2018). *Breaking the fourth wall: Proactive audiences in the performing arts*. Kunnskapsverket. [Text complet en accés obert](#) [3]

Categories: Llibre

Categories: Recursos i publicacions

Etiquetes: participació cultural

Etiquetes: públics de la cultura

Etiquetes: governança cultural

Etiquetes: accés a la cultura

Etiquetes: arts i creació

- [4]

URL d'origen: <https://interaccio.diba.cat/blogs/2018/participacio-publics>

Enllaços:

[1] <https://interaccio.diba.cat/members/interaccio>

[2] <https://www.bespectactive.eu>

[3] https://www.ub.edu/cultural/nuevo-libro-breaking-the-fourth-wall_proactive-audiences-in-the-performing-arts/?lang=es

[4] <https://interaccio.diba.cat/node/4895>